

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maša Kezunović

Zakoniti posli organiziranega kriminala – študija primera
sodelovanja mafijske organizacije 'Ndrangheta pri javnih
naročilih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maša Kezunović

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Somentor: asist. dr. Erik Kopač

Zakoniti posli organiziranega kriminala – študija primera
sodelovanja mafijske organizacije 'Ndrangheta pri javnih
naročilih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Zakoniti posli organiziranega kriminala – študija primera sodelovanja mafijske organizacije 'Ndrangheta pri javnih naročilih

Diplomsko delo analizira, kako je organiziran kriminal s svojimi ustaljenimi metodami delovanja lahko uspešen tudi pri izvajanju zakonitih poslov. Te metode v zadnjih letih uporablja italijanska mafajska organizacija 'Ndrangheta, ki skrivnostno prodira v legalno gospodarstvo in politiko. Preko ustanavljanja zakonitih podjetij sodeluje pri javnih naročilih in tako briše meje med zakonitim in nezakonitim svetom. 'Ndrangheta danes velja za eno najmočnejših in najskrivnostnejših kriminalnih organizacij v Italiji in Evropi. Gre za kriminalno združbo, o kateri je zaradi njenega konspirativnega delovanja malo znanega. Namreč prav zaradi njene organizacijske strukture, ki temelji na krvnem sorodstvu, v 'Ndrangheti ni skesancev. Njena glavna dejavnost je narkotrgovina, kjer na račun svojega monopola na kokainskem trgu na leto zasluži kar 44 milijard evrov. Od drugih kriminalnih organizacij po svetu se razlikuje po tem, da je poleg ukvarjanja z narkotrgovino zelo spretna pri pridobivanju velikega vira zaslužkov tudi preko javnih naročil.

Ključne besede: organiziran kriminal, zakoniti posli, javna naročila, 'Ndrangheta.

The legal businesses of organized crime - the role of 'Ndrangheta in public procurements

The work analyzes how organized crime, by using its normal methods, can be successful also in legitimate business. Such methods are being currently used by the Italian criminal organization 'Ndrangheta which is secretly entering the legal economy and politics. By investing in legitimate business it also competes for public procurements and thus blurs the line between legal and illegal world. Today, 'Ndranheta is one of the most powerful crime syndicate of Italy and Europe. Because of its conspiratorial methods it remains mostly unknown. Due to its organizational structure based on the criterion of blood relationship they don't repent and collaborate with the judicial system. Its main business is illegal drug trafficking. Its annual revenue is estimated on 44 billion. It differs from other criminal organizations as besides illegal business it is very successful also in operation in the legal sector of public procurements.

Key words: organized crime, legal business, public procurements, 'ndrangheta.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1	Opredelitev predmeta in cilj preučevanja	8
2.2	Raziskovalna vprašanja	8
2.3	Uporabljena metodologija	9
2.4	Struktura naloge	9
2.5	Opredelitev temeljnih pojmov	10
2.5.1	Organizirani kriminal	10
2.5.2	Zakoniti posli	13
2.5.3	Javna naročila	14
3	ORGANIZIRAN KRIMINAL V ITALIJI	17
3.1	Organiziran kriminal kot vir ogrožanja varnosti v Italiji	17
3.1.1	Cosa Nostra	18
3.1.2	Camorra	18
3.1.3	Sacra Corona Unita	19
3.2	Boj proti mafiji v Italiji	20
3.2.1	Raggruppamento operativo speciale	22
3.2.2	Direzione Investigativa Antimafia	23
3.2.3	Direzione Nazionale Antimafia	23
4	KALABRIJSKA MAFIJA 'NDRANGHETA	25
4.1	Nastanek in pokol v Duisburgu	25
4.2	Organizacijska struktura	27
4.3	Uspešnost 'Ndranghete	28
4.4	'Ndrangheta kot globalni ekonomsko-kriminalni imperij	30
5	'NDRANGHETA IN JAVNA NAROČILA	31
5.1	Sistem javnega naročanja v Italiji	31
5.2	Politika kot vez med 'Ndrangheto in javnimi naročili	32
5.3	'Ndrangheta kot zakoniti gospodarski subjekt in javna naročila	33
5.4	Primeri infiltracije 'Ndranghete v "zakonite posle"	34

5.4.1	Avtocesta Salerno – Reggio Calabria.....	34
5.4.2	Pristanišče Gioia Tauro	35
6	SKLEP	37
7	LITERATURA	40

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
DNA	<i>Direzione nazionale antimafia</i> ; Nacionalna protimafijska direkcija
DIA	<i>Direzione investigativa antimafia</i> ; Protimafijska preiskovalna direkcija
EP	Evropski parlament
EUROPOL	<i>European Police Office</i> ; Evropski policijski urad
EUROJUST	<i>European Union's Judicial Cooperation Unit</i> ; Urad za evropsko pravosodno sodelovanje
EU	Evropska unija
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
INTERPOL	Mednarodna organizacija kriminalistične policije
JN	Javna naročila
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
ROS	Raggruppamento Operativo Speciale; Posebna operativna skupina
OZN	Organizacija združenih narodov
UNDOC	<i>United Nations Office on Drugs and Crime</i> ; Urad Združenih narodov za droge in kriminal
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Mafijske organizacije so kot rak, ki razjeda italijanski jug države, vrinile so se v skoraj vse sektorje gospodarstva, od zdravstva, prometa in kmetijstva do trgovskih verig. Z izsiljevanjem podjetnikov dušijo gospodarski razvoj, z zajedanjem v javna naročila molzejo denar iz državne blagajne, s klientelo na nerazvitih območjih, kjer vladata brezposelnost in gospodarska zaostalost, kupujejo podporo ljudi. S svojimi podjetji, v katerih perejo denar od trgovine z mamili, so se razširile v druge dele Italije in v druge evropske države, kjer s svojo narkotrgovino zastrupljajo zakonito gospodarstvo (Širok 2010, 9).

Mafijska kriminalna dejanja so se vedno prilagajala spremembam, ki so potekale v družbi. Preteklost je pokazala, da sta zlasti pri konvencionalnem organiziranem kriminalu narodnost in etničnost okoliščini za ustvarjanje tovrstnih organizacij. Večina dejavnosti se je ohranila do danes, v novejšem času pa je organizirani kriminal začel prodirati v gospodarstvo in politiko (Pečar v Dobovšek 1997, 19).

Ena od mafijskih organizacij, ki danes prodira v legalno gospodarstvo in politiko, je kalabrijska 'Ndrangheta, ki se od ostalih razlikuje ravno zaradi tega segmenta. Namreč 'Ndranghetin velik vir zaslužka so ravno javna naročila italijanske države. Ta dejavnost namreč velja za najlažjo pot do prepletanja med legalnim in ilegalnim svetom in predvsem sodelovanje z državno politiko in njenimi predstavniki.

'Ndrangheta danes velja za eno najbolj organizacijsko razvitih in najmočnejših kriminalnih organizacij v Italiji. Je ena od italijanskih mafijskih organizacij, ki je najmanj proučevana in najmanj poznana. Preiskovalci so jo dolga leta imeli za podaljšek sicilijanske Cose Nostre, vendar so kmalu ugotovili, da je to samostojna organizacija, ki ima svojo strukturno obliko in svoje vodstvo. Da je toliko časa ostala neopazna tako družbi kot oblastem, pa je kriva prav ta njena strukturna organizacija, ki temelji na krvnem sorodstvu, kjer ni prisotnih skesancev oziroma izdajalcev in v katero je težko vstopiti. Da je danes najmočnejša kriminalna organizacija, je kriva predvsem njena strategija, ki je temeljila na prilagajanju in spremembah, ki so potekale v družbi. Družinska vez med člani 'Ndranghete je pomemben element za razumevanje njenega delovanja.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta in cilj proučevanja

'Ndrangheta je kriminalna organizacija, ki velja za najskrivnostnejšo in trenutno najmočnejšo italijansko mafijsko organizacijo v Evropi in po svetu. Od drugih kriminalnih združb po svetu se loči po tem, da je zelo spretna pri pridobivanju velikega vira zaslužka preko javnih naročil.

'Ndrangheta je trenutno najmočnejša mafijska združba, ki služi denar s kriminalnimi dejanji. Ta nelegalni vir zaslužka želi infiltrirati v legalni svet, zato nenehno išče, kako zbrisati mejo med zakonitim in nezakonitim. Najlažji način za tovrstna dejanja pa so ravno javna naročila, ki jih je težko dokazati in odkriti, saj je v ta segment vpleten državni politični sistem in njegovi predstavniki.

Cilj proučevanje moje diplomske naloge je pojasniti in analizirati, kako je organizirani kriminal s svojimi ustaljenimi metodami delovanja uspešen tudi pri izvajanju zakonitih poslov. Pri tem bom na primeru kalabrijske mafijske organizacije 'Ndrangheta prikazala načine in primere, kako lahko tovrstna organizacija preko ustanavljanja legalnih podjetij sodeluje pri javnih naročilih in si s tem ustvarja velik finančni imperij.

2.2 Raziskovalna vprašanja

Raziskovalna vprašanja, ki jim bom v svojem diplomskem delu namenila posebno pozornost, so:

- Kako je mogoče, da v tretjem tisočletju še vedno obstaja mafijski fenomen in posledično s tem razžira zdravi del družbe?
- V čem se 'Ndrangheta razlikuje od ostalih italijanskih mafijskih organizacij in zakaj je pri svojih kriminalnih dejanjih uspešnejša od ostalih?
- Kako 'Ndrangheta ustanavlja zakonite gospodarske subjekte in na kakšne načine 'Ndranghetina podjetja sodelujejo pri javnih naročilih?

- Ali je mogoče v Italiji z obstoječim pravnim redom zaustaviti zakonite posle organiziranega kriminala in preprečiti njegovo infiltracijo v zakonito gospodarstvo?

2.3 Uporabljena metodologija

Za dosego zastavljenih ciljev sem uporabila različne metode družboslovnega raziskovanja, kot so metoda zbiranja virov, deskriptivna metoda, interpretacija primarnih in sekundarnih virov ter metoda analize. Različne raziskovalne metode sem uporabila z namenom, da s pomočjo le - teh pridem do najboljšega odgovora na postavljena vprašanja.

Osnovni prevladujoči pristop je bila *metoda zbiranja virov*, ki se je nanašala predvsem na temo organiziranega kriminala in kalabrijske mafijske organizacije 'Ndrangheta ter javna naročila v Italiji. *Z metodo analize vsebine in interpretacije primarnih in sekundarnih virov* sem preučila različne knjige, članke, dokumente, poročila, uradne spletne strani ter raziskovalna poročila. Glavni vir podatkov so bila predvsem dela in spletne strani v italijanskem jeziku. Pri opredeljevanju temeljnih pojmov, kot so organiziran kriminal, korupcija in javna naročila sem uporabila *deskriptivno metodo*, slednji dve sem kasneje s *primerjalno metodo* tudi primerjala ter iskala skupne povezave. *Zgodovinsko metodo* sem uporabila pri zgodovinskem orisu mafijske organizacije 'Ndrangheta. Na koncu sem z *metodo študija primera* naredila splošni oris obravnavane tematike in prišla do konkretne razlage.

2.4 Struktura naloge

V prvem delu diplomske naloge bom opredelila temeljne pojme, kot so organiziran kriminal, zakoniti posli, javna naročila ter korupcija, ki se mi zdijo zelo pomembni za razumevanje kompleksnosti tega pojava, saj je pri vseh treh pojmih moč najti skupni imenovalec.

Vsebinski drugi del diplomske naloge bom razdelila na tri poglavja, kjer bom orisala in predstavila ključni problem izbrane tematike. Sprva bom predstavila organizirani

kriminal kot vir ogrožanja v Italiji in boj proti temu, tako s strani italijanske ureditve kot s strani Evropske unije ter na kratko orisala štiri mafijske organizacije, ki že več let razjedajo italijansko družbo.

V četrtem poglavju bom predstavitev kalabrijsko mafijsko organizacijo 'Ndrangheta, kjer bom opisala njeno zgodovino, izvor, organizacijsko strukturo, uspešnost delovanja ter njen globalni ekonomsko - kriminalni imperij. Raziskovanje le-tega mi bo pomagala razumeti nadaljnjo problematiko.

V zadnjem oziroma petem poglavju bom kot ključni del svoje diplomske naloge izpostavila in obrazložila zakonodajne postopke javnih naročil v Italiji ter infiltracijo mafijske organizacije v politiko in javno upravo in povezano s tem v predmet javnih naročil. Na dveh primerih bom poskušala prikazati načine sodelovanja te kriminalne organizacije in posledice, ki jih prinaša in pušča za seboj.

Diplomsko nalogo bom zaključila s sklepnimi trditvami ter ovrednotenjem predhodno postavljenih tez.

2.5 Opredelitev temeljnih pojmov

Izbrane pojme, ki sem jih izpostavila in jih bom v nadaljevanju opredelila, so pomembni za razumevanje tematike diplomske naloge, saj se vsi trije pojmi na določenih področjih med seboj povezujejo in v nekaterih primerih celo medsebojno delujejo.

2.5.1 Organizirani kriminal

V svetu trenutno še ne obstaja neka enotna, splošno sprejeta mednarodna definicija organiziranega kriminala, kar je posledica hitrega razvoja in spreminjanja oblike skupin in dejavnosti organiziranega kriminala (Dobovšek 2012a, 15). Vendar so si raziskovalci okoli nekaterih njegovih značilnosti vendarle enotni, ko razlagajo, da gre za kontinuirano, najpogosteje hierarhično organizirano kriminalno delovanje večjega števila ljudi, ki načrtno delujejo na širokem prostoru, po načelu delitve dela in tržne

ekonomije, vendar prikrito, po potrebi pa izvajajo pritiske oziroma nasilje, tako navznoter kot navzven (Dvoršek 2008, 139).

Največ poskusov definiranja organiziranega kriminala izhaja iz ZDA, kjer je organiziran kriminal opredeljen kot združenje dveh ali več oseb, namenjeno vzpostavitvi monopola na določenem zemljepisnem prostoru, v takšni kriminalni dejavnosti, ki prinaša dobiček ali kontinuiran finančni dohodek. To dosega s terorjem ali nasiljem zoper tiste, ki se upirajo ali nasprotujejo njegovemu razvoju, razrašča pa se s podkupovanjem javnih delavcev, katerih sodelovanje je nujno potrebno za obstoj in nadaljnji razvoj ilegalnega delovanja (Dobovšek 2012a, 15).

Obširno definicijo organiziranega kriminala je podal in oblikoval H. Abadinsky. Kot pravi, je organiziran kriminal projekt, ki ni ideološki, in povezuje določeno število ljudi bližnjih socialnih struktur, organiziranih na hierarhični osnovi, da bi z legalnimi in ilegalnimi aktivnostmi ustvarili dobiček in moč. Položaj v hierarhični strukturi in funkcijski specializaciji lahko temelji na sorodstvu ali prijateljstvu, lahko pa tudi na sposobnosti. Trenutni položaj posameznika je odvisen od volje nadrejenega. Predpostavljena sta trajnost in boj za prevlado v določeni aktivnosti ali na določenem področju. Uporabljena sta sila in podkupovanje za doseganje ciljev in discipline. Članstvo je restriktivno, občasno so lahko uporabljeni zunanji sodelavci. Iz omenjene definicije izhaja, da gre za mafijski tip organiziranega kriminala in ne za združevanje za izvršitev kaznivih dejanj. K temu lahko dodamo specifično notranjo organizacijo, ki temelji na hierarhični strukturi in infiltriranju v legalni svet (Dobovšek 2012a, 16).

Združeni narodi definirajo organizirani kriminal v Konvenciji proti transnacionalnemu organiziranemu kriminalu. V konvenciji je pojem organizirani kriminal opredeljen kot organizirana kriminalna združba, sestavljena iz treh ali več oseb, kjer obstaja določeno časovno obdobje in ki deluje s ciljem izvršiti enega ali več kaznivih dejanj, ki so določena v konvenciji ter z namenom posredno ali neposredno pridobiti finančno ali drugo premoženjsko korist (UNODC 2012).

Tudi v Evropski uniji je oblikovana »definicija« organizirane kriminalitete, ki temelji na enajstih značilnostih: sodelovanje več kot dveh oseb; vsaka oseba ima določene naloge; delovanje v daljšem ali nedoločenem časovnem obdobju; uporaba nekaterih oblik

discipline in nadzora; sum izvršitve hudih kaznivih dejanj; delovanje na mednarodnem področju; uporaba nasilja ali podobnih ukrepov za zastraševanje; uporaba gospodarskih ali podobnih struktur; vpletenost v pranje denarja; izvajanje vpliva na politiko, medije, javno upravo, pravosodje ali gospodarstvo, torej temeljni motiv je pridobivanje dobička in/ali moči (Dobovšek 2012a, 38).

Europolova definicija organiziranega kriminala pa zahteva ugotovitve štirih stalnih in vsaj dveh variabilnih kriterijev, da bi lahko govorili o delovanju kriminalne združbe.

a) Stalni:

- združba vsaj treh oseb,
- deluje v daljšem ali krajšem časovnem obdobju,
- izvršuje uradno pregonljiva kazniva dejanja,
- pridobiva premoženjsko korist ali družbeno moč.

b) Variabilni:

- uporablja notranja pravila ravnanja,
- uporablja nasilje in/ali korupcijo,
- vpliva na medije, gospodarstvo, državno upravo, politiko,
- deluje na podjetniški način,
- deluje mednarodno,
- je vpletena v pranje denarja (Europol v Groboljšek 2005, 14).

Po Dwightu Smithu je za organizirani kriminal bistvena ekonomska učinkovitost, katere namen je ustvariti ilegalno premoženje ali posel (Smith v Finckenauer 2004, 71).

Nemška zvezna policija Bundeskriminalamt opredeljuje organizirani kriminal kot storitev kaznivega dejanja z namenom pridobivanja dobička in moči. Ta kazniva dejanja morajo storiti več kot dve osebi v daljšem in nedoločenem časovnem obdobju ter na podlagi delitve dela. Te osebe morajo delovati s strukturo, ki bi nakazovala poslovno ali obrtniško dejavnost z uporabo nasilja ali drugih načinov ustrahovanja ali s pomočjo vpliva na politiko, medije, javno upravo, sodstvo ali gospodarstvo (Savona 1998, 428).

Po mnenju Dobovška (1997, 21) je pri opredeljevanju pojma organizirani kriminal potrebno razločevati organizirani kriminal od organiziranega poslovnega kriminala. Organizirani kriminal obsega klasična področja, kot so tatvine, mamila, igre na srečo, orožje, prostitucija itd. z uporabo nasilja in podkupovanja. Organizirani poslovni kriminal pa je najbolj organiziran kriminal, s povezovanjem organizacije in "businessa", z visokim poklicnim znanjem ekonomije in prava, povezovanje z upravnimi strukturami, vladnimi institucijami ter tržiščem dela. Takšen organiziran kriminal predstavlja večjo nevarnost od konvencionalnega, saj ima večjo moč, je bolj organiziran in uporablja učinkovitejša sredstva, ker nastopa v okvirih legalnih trgov.

2.5.2 Zakoniti posli

V literaturi ne obstaja natančno opredeljena definicija zakonitih poslov. Zato bom v nadaljevanju zakonite posle opredelila kot dejavnost, ki jo opravlja podjetje ali gospodarski subjekt, ki deluje in nastopa na svobodnem ter konkurenčnem trgu v skladu s predpisanimi pravili.

Podjetje je generični pojem za skupek organiziranega premoženja, namenjenega za opravljanje gospodarske dejavnosti in kateremu pravni red neposredno ali posredno prek njegovega nosilca podjetništva (družbe) priznava status pravne osebe, s pravicami in obveznostmi. Podjetje je subjekt pa tudi objekt prava. Kot subjekt je nosilec določenih pravic, kot npr. pravica do patenta, firme, lastnine. Kot objekt pa je lahko predmet prodaje (Ivanjko in Kocbek 1996, 59).

Pri nas področje gospodarske dejavnosti definira Zakon o gospodarskih družbah (ZGD - 1). Ta posebej ne definira dejavnosti, vendar pa določa, da smejo družbe kot dejavnost opravljati vse posle razen tistih, ki jih po zakonu ne smejo opravljati kot gospodarske posle. Dejavnost je glavni ustvarjalni vir za doseganje ciljev družbe in temeljna statusna značilnost le-te. Z dejavnostjo označujemo konkretno delo oziroma predmet poslovanja družbe. Z dejavnostjo se opredelijo posli, ki jih družba opravlja. Dejavnost mora biti opredeljena v aktu o ustanovitvi in vpisana v sodni register. Z dejavnostjo se uresničujejo cilji družbe in določa, katere gospodarske posle sme družba opravljati

(Ivanjko in Kocbek 1996, 85). Gospodarska družba je torej pravna oseba, za katere se šteje, da so družbe kot pravne osebe lahko lastnice premičnin in nepremičnin, torej nosilke lastninske pravice, da lahko pridobivajo pravico in prevzemajo obveznosti, sklepajo pravne posle, torej vstopajo v pravni promet ter imajo pasivno in aktivno legitimacijo v pravnem postopku, zato so lahko tožene ali tožijo (Bohinc 1999, 31).

Lahko se zgodi, da podjetje ali gospodarska družba ne posluje v skladu s pravili oziroma prikriva pridobljeni denar, ki ga dobi od kaznivih ali nezakonitih dejavnosti. V tem primeru govorimo o organiziranem gospodarskem kriminalu, ki ga danes uporabljajo predvsem organizirane kriminalne združbe, da prikrijejo nezakoniti pridobljeni izvor denarja.

Združbe organiziranega kriminala so nezakonita podjetja, katerih namen je ustvarjanje dobička. Ukvarjajo se s številnimi čezmejnimi kaznivimi dejavnostmi, kot so trgovina z mamili, trgovina z ljudmi, nezakonita trgovina z orožjem in korupcija. Te dejavnosti ustvarjajo velike prihodke. Dobiček iz teh dejavnosti pa je predmet pranja denarja, ki se ponovno vloži v zakonite dejavnosti (EUR - Lex 2012).

Vpletenost v prevare in različne tipe finančnega kriminala je razkrila še en pomemben trend organiziranega kriminala: povečano mešanje legalnih in ilegalnih aktivnosti. Ni več samo primer, da bi organizirani kriminal uporabljali za pranje denarja ali ostalih aktivnosti za skrivanje kriminalnih poslov zakonitih podjetij; danes investirajo svoje kriminalne dohodke v zakonito ekonomijo in tako motijo usklajeno prakso na trgu. Uporaba zakonitih struktur je veliko bolj razširjena in razločna, linija med legalnim in ilegalnim postaja močno zabrisana (Bruggeman v Groboljšek 2005, 20).

2.5.3 Javna naročila

Pojem javnih naročil lahko obravnavamo z različnih zornih kotov: gospodarskega, finančnega, socialnega, sociološkega, geografskega, zgodovinskega, pravnega ali političnega. Javna naročila kot pravni pojem definiramo kot skupnost pravnih dejanj, s katerimi država na podlagi premoženjskopравnih razmerij pridobiva blago ali storitve v določenem postopku (Mužina 2002, 39).

Javno naročilo je naročilo, ki vsebuje elemente javnopravne narave (npr. javna sredstva, subjekt javnega prava ipd.). Javno naročilo je vsaka pogodba za nabavo blaga, naročilo storitev ali oddajo gradenj, ki gre v breme javnih sredstev. Javno naročilo je celotni skupek dejanj, ki jih opravi naročnik s ciljem nabave blaga, naročila storitev in gradenj. Najširši cilj javnega naročanja je pridobiti na podlagi vnaprej določenega postopka in na podlagi več konkurenčnih ponudb najugodnejšo ponudbo (Kovač 2008, 35–6).

Eden od področij v javni upravi, kjer se zaradi razpolaganja s proračunskimi sredstvi lahko pojavljajo ravnanja, ki imajo znake korupcije, je vsekakor področje javnih naročil. Praktično v vseh fazah izvedbe javnega naročila, od zahtevka za izvedbo javnega naročila pa vse do njegove dejanske realizacije, obstaja možnost, da osebe, ki so zadolžene za izvedbo javnega naročila, ravnajo v nasprotju z veljavno zakonodajo (Kodela v Dobovšku 2002, 71).

Vsekakor je potrebno posebej poudariti, da se javno naročilo ne konča z izborom najugodnejšega ponudnika, temveč šele z njegovo dejansko realizacijo. Pri sami izvedbi javnega naročila pa lahko prav tako prihaja do določenih nepravilnosti. Ena od nepravilnosti pri praktični izvedbi javnega naročila je sprememba predmeta, ko se ta pri izvajanju bistveno spremeni (Bukovec v Dobovšek 2012a, 200).

Dejanje korupcije kaže navzkrižje med javnim interesom in trgovino. Obstaja namreč močan javni interes, ki nasprotuje vzpostavitvi trga na tem področju. Korupcija tako spodkopava uporabo objektivnih demokratičnih meril, ki naj bi uradno osebo vodila pri njenem odločanju. Razmah korupcije lahko uradne postopke, temelječe na demokratičnih načelih, sprevrže v postopke, ki temelje na pripravljenosti plačati podkupnino (Dobovšek 2012b, 197). Ti uradni postopki pa so največkrat prisotni prav pri javnih naročilih.

Korupcija namreč ogroža ekonomske temelje, na katerih slonita svobodna trgovina in svobodna konkurenca. Če v zvezi z javnimi naročili torej pride do sklenitve posla oz. oddaje naročila le zaradi plačane podkupnine in ne zato, ker bi bil končni produkt boljši

ali cenejši, je očitno, da je ogroženo načelo svobodne konkurence in svobodnega trga. Če pa poleg tega le denar predstavlja tudi dejansko moč, se politični vpliv seli tja, kjer s takšno močjo razpolagajo (Ferlinc v Dobovšek 2012b, 200).

V svetu se je izoblikovalo mnenje, da sta največja problema organiziranega kriminala njegova raznovrstnost in z njim povezana korupcija. Po besedah italijanskih strokovnjakov, ki proučujejo organiziran kriminal v Italiji, korupcija omogoča delovanje in razvijanje organiziranega kriminala. Kot vemo, sta cilj vsake kriminalne organizirane skupine dobiček in moč. Moč pa lahko pridobijo skozi korupcijo legitimnih oblasti (Dobovšek 1997, 56–7). Iz deklaracij in konvencij v boju zoper kriminaliteto izhaja dejstvo, da obstaja organiziran kriminal in da je lahko korupcija le del organiziranega kriminala, oba pa sta medsebojno povezana in odvisna. Korupcija se tako povezuje tudi z drugimi oblikami kriminalitete, predvsem s pranjem denarja, saj je nezakonita sredstva, pridobljena s korupcijo, potrebno premestiti v legalno sfero (Dobovšek 2012a, 60–1).

3 ORGANIZIRANI KRIMINAL V ITALIJI

V tem poglavju bom najprej predstavila organizirani kriminal kot vir ogrožanja varnosti v Italiji in boj proti njemu, tako s strani italijanskega sistema kot s strani EU. Poleg tega bom izpostavila še organe pregona v Italiji, ki se ukvarjajo s tem in opisala njihove naloge in področja delovanja. Na kratko bom poleg omenjenega še orisala in predstavila ostale mafijske organizacije, ki poleg 'Ndranghete že več let razjedajo italijansko družbo.

3.1 Organizirani kriminal kot vir ogrožanja varnosti v Italiji

Organizirani kriminal v Italiji predstavlja kompleksen problem, s katerim se država sooča že več kot sto let. V Italiji je organizirani kriminal opredeljen pod pojmom mafija, beseda pa naj bi nastala iz niza arabskih besed, kot so hafa – zaščita, mohafi – prijatelj, mohafist – varnost in moč, kar se je skozi zgodovino izoblikovalo v mafiat in mafio, ki v dialektu Palerma označuje lepoto, odločnost, moč in hrabrost, sama beseda pa pomeni zatočišče za begunce. Že v trinajstem stoletju se mafija kaže kot odpor kmetijskega prebivalstva proti surovim oblastnežem in kasneje povečano nezaupanje v oblast ter odsotnost države na jugu Italije (Gambetta v Dobovšek 1997, 65; Barraco 2007, 12). Mafija predstavlja italijansko skrivno društvo oziroma skupino, ki vleče svoje korenine iz Sicilije. Mafija je bila sprva južnoitalijanski fenomen, v obdobju preseljevanja med 1875 do 1920 pa se je prenesla tudi v ZDA.

Organizirani kriminal, s katerim se ukvarja mafija, temelji na poslovni logiki dobička. Cilj vsake skupine je korumpiranje zdravih delov družbe in zato pomeni nevarnost za celotno državo. Temeljne mafijske dejavnosti pa so predvsem preprodaja drog, orožja, ljudi, prostitucija ter druge ilegalne, danes tudi legalne dejavnosti. Zanje so značilne mednarodne povezave med Evropo, ZDA in ostalimi deli sveta (Dobovšek 1997, 66–7).

Mafija je v Italiji pomembna gospodarska sila ter lahko rečemo najmočnejše podjetje v državi, saj s svojo dejavnostjo zasluži kar devetdeset milijard evrov letno, italijanskemu BDP-ju pa letno prispeva skoraj sedem odstotkov (MMC RTVSLO 2007). Hkrati so mafijske strukture že tako globoko zakoreninjene v družbo, da so v Italiji postale že

vsakdan. Problem organiziranega kriminala v Italiji pa predstavlja že politični problem (Širok 2010, 107).

Italijansko mafijo, kot predstavnico organiziranega kriminala, sestavljajo štiri splošno znane mafijske organizacije, kot so kalabrijska 'Ndrangheta, sicilijanska Cosa Nostra, kampanjska Camorra ter apuljska Sacra Corona Unita (Savona 1998, 428).

3.1.1 Cosa Nostra

Od teh štirih mafijskih organizacij je v svetu najbolj poznana Cosa Nostra, ki je na italijanskih tleh že vrsto let. Sicilijanska Cosa Nostra zaradi svoje dolgoletne tradicije velja za model ostalim kriminalnim organizacijam v Italiji, saj je bila z svojo strukturo in načinom delovanja v pomoč pri ustanovitvi ostalih kriminalnih organizacij, med katere spada tudi 'Ndrangheta.

Cosa Nostra štejejo kot eno izmed najbolj razvitih mafijskih organizacij, ne samo v Evropi, ampak tudi v svetu. Cosa Nostra ima svoj sedež na Siciliji, povezave pa ima tudi drugod po svetu: v ZDA, Kanadi, Nemčiji, Švici, Franciji, Veliki Britaniji in Rusiji. Cosa Nostra šteje približno 5000 članov in skoraj 20.000 pomočnikov oziroma podpornikov. Cosa Nostra temelji na strogi hierarhični strukturi po sorodstvenem in ozemeljskem načelu. To pomeni, da je sestavljena iz družin, ki se delijo na desetine, sestavljene iz vojakov, ki jim poveljuje *capodecina*, vodja desetine, in mladeničev, *piciotti*, ki jih šele preizkušajo ali so vredni, da postanejo *uomini d'onore*, možje časti. Ozemlje več družin sestavlja *mandamento*, okraj, za sprejemanje pomembnejših odločitev pa se sestane pokrajinska ali medpokrajinska komisija, ki jo sestavljajo predstavniki vseh družin, t.i. *cupola* (Širok 2010, 19–20; Fionline 2012).

3.1.2 Camorra

Neapeljska Camorra se je v devetnajstem stoletju razvila v španskih zaporih kot odpor proti brutalnosti zaporniških čuvajev. Drugače od drugih tradicionalnih mafijskih organizacij, ki so razširjene predvsem na deželi, se je Camorra razvila v mestu, v najpogosteje poseljenih četrtih. Med njenimi najsodobnejšimi dejavnostmi je bila tako

takrat, kot je še danes izsiljevanje trgovcev ter trgovanje s ponaredki, drogo ter nelegalnimi odpadki. Glavni posli camorrističnih skupin potekajo zunaj Neaplja. Danes je federalna in prožna struktura camorrističnih združb popolnoma spremenila ustroj mafijskih družin. Klani dandanes prej kot z diplomatskimi zavezništvi in s stabilnimi pakti delujejo kot poslovni odbori. Prožnost Camorre je odgovor na potrebe podjetij po prelivanju kapitala, po ustanavljanju in zapiranju podjetij, po kroženju denarja in hitremu vlaganju v nepremičnine brez geografskih omejitev ali odvisnosti od političnega posredništva. Danes se klanom ni potrebno več združevati v velike organizacije. Skupina oseb lahko sklene, da bo skupaj ropala, vlamljala, ne da bi ji zaradi tega tako kot v preteklosti grozilo, da jo bodo pobili ali pa pripojili v klan (Saviano 2008, 39; Širok 2010, 133; Dobovšek 2012a, 79).

Camorra je po številu svojih članov ena največjih kriminalnih združb. Ima trikrat, štirikrat več članov kot druge kriminalne organizacije. V Kampanji naj bi trenutno delovalo več kot sto klanov ter manj kot sedem tisoč pripadnikov (Saviano 2008, 39; Fionline 2012).

3.1.3 Sacra Corona Unita

Poleg omenjenih glavnih mafijskih združb se je v Italiji v osemdesetih letih dvajsetega stoletja pojavila t.i. Sacra Corona Unita, ki deluje predvsem v Apuliji, s sedežem v Lecceju. Sacra Corona Unita danes šteje manj kot petdeset klanov in manj kot dva tisoč članov. Za Sacro Corono Unito je značilno, da se ukvarja s preprodajo drog, tihotapljenjem cigaret, z izsiljevanjem ter tihotapljenjem ljudi. Sacra Corona Unita je v devetdesetih letih svoje delovanje razširila tudi v nekdanjo Jugoslavijo, kjer so služili predvsem na račun razmer v Albaniji in Črni gori. S tihotapljenjem ljudi so si ustvarjali bogastvo (Škof 2007, 32; Dobovšek 2012a, 80; Fionline 2012).

Danes Sacro Corono Unito zanimajo predvsem infiltracija v lokalno gospodarstvo in javna naročila. V zakonite posle želi investirati ogromni kapital, ki si ga je v preteklih letih nakopičila z ilegalnimi dejavnostmi. Najbolj na udaru so naložbe v turizem in nakupovalne centre. Izsiljevanje in oderuštvo, tako kot za tradicionalne mafije, tudi za

Sacro Corono Unito predstavljata pomembno sredstvo za izvajanje nadzora nad ozemljem in nad ljudmi, ki tam živijo (Širok 2010, 186).

3.2 Boj proti mafiji v Italiji

Italijanska zakonodaja je na področju boja proti organiziranemu kriminalu svetlobna leta pred drugimi državami (Širok 2010, 106). Zaradi že vrsto let prisotnega mafijskega fenomena imajo eno najboljših protimafijskih zakonodaj v Evropi ter najboljši pregon.

Leta 1982 je bil sprejet prvi protimafijski zakon. S tem zakonom je bil sprejet delikt zločinskega združevanja mafijskega tipa (416. člen zakona). Po tem členu se šteje za združevanje mafijskega tipa, če:

- tisti, ki sestavljajo takšno skupino, uporabljajo nasilje za doseg ciljev;
- obstaja notranja povezanost;
- se združevanje pogojuje z zakonom Omerte (zakon molka);
- se združijo zaradi storitve kaznivih dejanj ali za druge inkriminirane cilje.

Zakon je pomemben zato, ker prvič inkriminira združevanje, ki ni regionalno omejeno samo na Sicilijo kot domovino mafije, in širi zakon tudi na druge mafiji podobne skupine, kot so Camorra, 'Ndrangheta in Sacra Corona Unita. Poleg tega so bili v zakonu inkriminirana tudi kazniva dejanja uslužbencev, ki omogočajo ekonomsko poslovanje mafije na legalnem trgu, in delikti, ki omogočajo zlorabo upravnih postopkov, zanimivih za mafijo. Tu gre predvsem za podeljevanje koncesij za javna dela, ki jih je po večini prevzela mafija in jih dajala v podkoncesije (Dobovšek 1997, 42–3).

Eno najbolj učinkovitih sredstev v boju proti organiziranemu kriminalu, ki ga je italijanska vlada sprejela, je zakon o zaplembi mafijskega premoženja. Ta zakon je namreč udaril ravno tja, kjer najbolj boli. Torej pri bogastvu, nabranem s preprodajo mamil, nadzorom nad ozemljem, izsiljevanjem in drugim umazanim početjem. Drugi učinkoviti zakon, ki ga je vlada sprejele leta 1991, pa je bil tudi zakon o preprečevanju

mafijske infiltracije v lokalne politične in upravne strukture, ki je razpustil kar nekaj občinskih uprav.

Prvi zakon o zaplembi premoženja mafijskim organizacijam in aretiranim kriminalcem so v Italiji sprejeli leta 1983. Imenovali so ga Rognoni - La Torre. Po prvih, še negotovih izkušnjah in uspešnem izmikanju mafijcev na zaostalem in revnem jugu, sta desetletja pozneje odvzem bolj uspešno kot predhodniki uveljavljala vsemu svetu znana sodnika Paolo Borsellino in Giovanni Falcone. Oba sta namreč uspehe in drezanje v osir plačala z življenjem. Protimafijsko sodstvo se je mafije dotaknilo bolj, kakor je bilo za tiste čase v Italiji običajno in »dovoljeno« (Hočevar 2012). Po umoru obeh sodnikov se je začel val demonstracij proti mafiji, kar je tudi spodbudilo italijansko vlado, da je napravila resnejši korak v boju proti organiziranemu kriminalu. V devetdesetih letih so italijanske oblasti ustanovile Protimafijsko preiskovalno direkcijo (DIA) ter Nacionalno protimafijsko direkcijo (DNA) (Škof 2007, 37).

Italija kot članica Evropske unije (v nadeljevanju EU) sodeluje v boju proti organiziranemu kriminalu tudi na evropski ravni, namreč EU temu problemu posveča veliko pozornosti. To je predvsem razvidno iz množice najrazličnejših posvetovanj in tudi praktičnih rešitev, sporazumov, dogovorov, konvencij in napolil, sklepov in ukrepov, vse do mednarodnega organiziranja v okviru različnih oblik mednarodnega združevanja, kot so OZN, EU, Interpol in Eurpol (Dobovšek 1997, 132). Pravni okvir za spodbujanje dejavnosti na področju boja proti organiziranemu kriminalu na ravni EU predstavlja Amsterdamska pogodba, ki je stopila v veljavo maja 1999. Pogodba je državam članicam EU določila pomembne cilje za razvoj pravosodnega sodelovanja glede kriminalnih zadev. Boj proti organiziranemu kriminalu je tudi ena od desetih točk Haaškega programa, ki ga je sprejel Evropski svet novembra 2004. Namen Haaškega programa je izboljšati zmožnosti EU in njenih držav članic pri zagotavljanju temeljnih pravic, minimalne zaščite na področju priseljevanja, zunanjega nadzora meja, nadzorovanja trgovine z orožjem ter povečanje sodelovanja na področju pravosodja in notranjih zadev. Z namenom izboljšati sodelovanje med državami članicami EU na področju kriminalnih zadev sta bila oblikovana tudi dva organa na evropski ravni, in sicer Europol ter Eurojust. Dejavnosti Eurola so usmerjene k izboljšanju učinkovitosti

in sodelovanju med različnimi oblastmi držav članic EU na področju preprečevanja in boja proti terorizmu, nezakonitega tihotapljenja drog in drugih resnih oblik mednarodnega organiziranega kriminala. Eurojust pa je evropsko telo, ustanovljeno leta 2002, in pospešuje sodelovanje med organi, pristojnimi za preiskovanje in pregon resnega ter čezmejnega kriminala. Decembra 2009 je Evropski svet sprejel tudi Stockholmski program, ki nudi okvir za delovanje EU na področju državljanstva, pravice, varnosti, azila in imigracije za naslednjih pet let (Evropa.gov 2011).

Evropski parlament (v nadaljevanju EP) je 14. marca 2012 ustanovil tudi posebni parlamentarni odbor za organizirani kriminal, korupcijo in pranje denarja, t.i. protimafijski odbor. Glavni cilj odbora v okviru enoletnega mandata (z možnostjo enoletnega podaljšanja) je, da se razišče razširjenost organiziranega kriminala, vključno z mafijskimi združbami, v finančnih sistemih, gospodarstvu in javni upravi ter pripravi predloge ukrepov za boj proti temu pojavu. Ukrepi na zakonodajnem in drugih področjih bodo EU omogočili preprečevanje organiziranega kriminala in boj proti njemu tako na mednarodni, evropski kot nacionalni ravni. Mandat odbora predvideva tudi pooblastilo članom, da opravijo obiske na terenu in povabijo v EP predstavnike evropskih ter nacionalnih institucij z vsega sveta, predstavnike gospodarstva in civilne družbe, organizacij za pomoč žrtvam in javne uslužbence (tudi sodnike), ki so dnevno vključeni v boj proti organiziranemu kriminalu, korupciji in pranju denarja (Komisija za preprečevanje korupcije 2012).

Najpomembnejši državni organi, ki se v Italiji ukvarjajo s preganjanjem organiziranega kriminala, so: Raggruppamento operativo speciale (ROS), Direzione Investigativa Antimafia (DIA) in Direzione Nazionale Antimafia (DNA).

3.2.1 Raggruppamento operativo speciale

Policisti in karabinjerji imajo v Italiji na področju javnega reda skoraj identične naloge, le da prvi spadajo pod notranje ministrstvo, drugi pa pod obrambno. Karabinjerji so leta 1990 ustanovili posebno specialno enoto ROS za boj proti organiziranemu kriminalu, ki deluje pod vsakim okrožnim tožilstvom v državi, podobno enoto ima tudi policija,

imenovano Squadra mobile. ROS danes deluje v povezavi z Protimafijsko preiskovalno direkcijo in z ostalimi organi pregona organiziranega kriminala (Širok 2010, 189).

3.2.2 Direzione Investigativa Antimafia

Italijanska vlada je leta 1991 oblikovala posebno protimafijsko preiskovalno direkcijo DIA, ki spada pod notranje ministrstvo in koordinira vse preiskave o mafiji, na njenem vrhu pa se izmenjujejo visoki uradniki iz policije, karabinjerjev in finančne policije, predvsem z izkušnjami v boju proti organiziranemu kriminalu (Lopušina 2000, 62; Širok 2010, 189).

Med strateškimi cilji direkcije je predvsem ekonomsko - finančna moč organiziranega kriminala, ki se je razvila na različnih področjih in v različnih fazah. V zvezi s tem je danes opaziti veliko nezakonitega kopičenja bogastva, ki se je preko zakonodajne poti vrnilo v zakoniti obtok in tako prodira na gospodarski in podjetniški trg, kjer izkrivlja svobodno konkurenco. Na tem področju DIA posveča posebno pozornost z namenom preprečiti infiltracijo naložb, predvsem v javna dela (Ministero dell' Interno 2012).

Protimafijska preiskovalna direkcija za izvrševanje njenih nalog deluje predvsem v povezavi s policijo in ROS ter enoto karabinjerjev za boj proti organiziranemu kriminalu. Ta organ dvakrat letno izdaja preiskovalna poročila o stanju organiziranega kriminala, varnosti in nadzoru v Italiji (Ministero dell' Interno 2012).

3.2.3 Direzione Nazionale Antimafia

DNA je bila ustanovljena novembra 1991. Namen DNA je bil centralizirano preiskovanje in koordiniranje informacij, oblikovanje nekakšnega preiskovalnega nadtelesa, v katerem se bodo zbirale informacije o vseh mafijskih preiskavah po vsej državi, oblikovanje baze podatkov, do katere bodo lahko imeli vsak trenutek dostop vsi tožilci, ki se kjerkoli v Italiji ukvarjajo s preiskavami, povezanimi z mafijo (Širok 2010, 96).

DNA sestavlja Nacionalno protimafijsko tožilstvo (Procuratore nazionale antimafia) ter 20 sodnikov javnega tožilstva. Nacionalno protimafijsko tožilstvo koordinira in usklajuje vse preiskave posameznih protimafijskih območnih direktij (Direzioni distrettuali antimafia - DDA), storjenih s strani organiziranega kriminala. Nacionalno protimafijsko tožilstvo ima tako na lokalni ravni svoje povezave, kjer se tožilci ukvarjajo samo z organiziranim kriminalom (Ministero della Giustizia 2012).

4 KALABRIJSKA MAFIJA 'NDRANGHETA'¹

Kalabrija je ena od dvanajstih regij, ki se nahaja na južnem delu polotoka, med Tirenskim in Jonskim morjem, na jugu jo od Sicilije loči Mesinska ožina. Regija z več kot dva tisoč prebivalci se deli na pet pokrajin: Reggio di Calabria, Catanzaro, Cosenza, Crotona in Vibo Valentia (Enciclopedia Treccani 2012, Comuni – italiani 2012).

San Luca je majhno mesto z več kot štiri tisoč prebivalcev, ki leži v eni od petih pokrajin italijanske kalabrijske regije, Reggio di Calabria. Zajeda se v jonsko stran kalabrijskega hribovja Aspromonte, na špici italijanskega škornja. San Luca je srce svetovne 'Ndranghete in njegovega imperija. V San Luci ima sedež 'il crimine', vodstvena struktura kalabrijske 'Ndranghete, ki jo sestavlja sedem vodij sedmih najpomembnejših 'lokalcev' ali skupine 'ndrine v Kalabriji: San Luca, Africo, Gioiosa Ionica, Sinopoli, Rosarno, Plati in Cirò (Širok 2010, 98). Na tej lokaciji, podrobneje v svetišču Marije Polsi, se vsako leto sestane vodstvena struktura, kjer izvolijo t.i. 'capo crimine', šefa vseh šefov.

4.1 Nastanek in pokol v Duisburgu

Med italijanskimi avtorji je opaziti več različnih interpretacij o izvoru in nastanku te kriminalne organizacije. Ena od razlag pravi, da prvi uradni dokazi o obstoju te organizacije izhajajo iz obdobja po združitvi Italije leta 1861 (Ciconte 2008, 22). 'Ndrangheta je bila prvotno le ohlapna zveza kmečkoh klanov, ki je obvladovala vasi, izsiljevala za denar in ropala. V sedemdesetih letih je postala znana zaradi ugrabljanja bogatašev in njihovih sorodnikov. Te odkupnine so služile predvsem kot začetni kapital za vstop na mednarodni trg s kokainom ter za ustanavljanje podjetij, ki so nato sodelovala pri javnih naročilih. Prav v teh je 'Ndrangheta začela vladati svetu (Simonetta 2011, 36; Ulrich 2012).

¹ Ime 'ndrangheta po najpogostejši etimološki razlagi izvira iz grške besede *andragathia*, ki se nanaša na vrline močnatosti in odločnosti, na pogum in poštenost. Andragathos v grščini pomeni močan, odločen mož (Širok 2010, 83).

'Ndrangheta je mafajska organizacija, ki je najmanj raziskana in najmanj poznana. Ena od njenih temeljnih prednosti je prav ta njena neraziskanost, saj ji je le s to karakteristiko uspelo delovati, ne da bi ji kdorkoli namenil pozornost, tudi prisrkovalci siciljanske mafije. Dolgo let so jo smatrali za drugorazredno kriminalno organizacijo, čeprav so številni kalabrijski poslanci in župani ter različne civilno - družbene organizacije že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja zahtevali, naj se kompetence protimafajske parlamentarne komisije, tedaj omejene zgolj na Sicilijo, razširijo tudi na Kalabrijo (Forgione 2008, 27; Širok 2010, 194).

Nekateri podatki o nastanku 'Ndranghete kažejo, da se je ta že na samem začetku oblikovala po modelu prostožidarjev in tajnih združenj, ki so cvetela v prvi polovici 19. stoletja, v Kalabrijo pa so jih pripeljali Francozi z Joachimom Muratom, kraljem Dveh Sicilij, v letih od 1808 do 1815. Ta tajna, framsaonska plat je 'Ndrangheti omogočila dvoje: da je bila po eni strani nevidna pred uradno oblastjo in policijsko represijo, po drugi strani pa se je lažje vrnila v strukture te iste oblasti, v vse plasti družbe in države (Širok 2010, 195). Prav ta njena karakteristika je zelo pomembna za razumevanje njenega razvoja, vse do danes (Forgione 2008, 28).

Da sami sebi pravijo 'Ndrangheta pa je zunanji svet odkril šele veliko pozneje, in sicer s pokolom v Duisburgu na zahodu Nemčije. V noči na 15. avgust 2007 je prišlo do streljanja pred restavracijo v Duisburgu na zahodu Nemčije. Ubitih je bilo šest mladih ljudi, vsi priseljenci iz Kalabrije. Po tem pokolu se je v Evropi prvič začelo govoriti o t.i. mafijski organizaciji 'Ndrangheta, čeprav je bila v Italiji že vrsto let poznana, vendar oblastem še vedno neraziskana (Ciconte 2008, 12).

Duisburg je pokazal, da ruralni in arhaični svet 'Ndranghete sploh ni tako zelo daleč od globalizirane, civilizirane, tehnološko in industrijsko visoko razvite sedanosti najbogatejših zahodnih držav: Nemčije, Nizozemske ali Kanade in Avstrije, kot bi mnogi radi verjeli. Za nemške oblasti je bil pokol šok, ki jih je zbudil iz omotičnosti, v kateri so izrazito podcenjevali razširjenost, predvsem pa moč 'Ndranghete v Nemčiji. Pokol ni bil samo del folklornih sporov med klani. Šlo je za to, kdo bo imel v Nemčiji

nadzor nad pranjem denarja od trgovine s kokainom. V ozadju tega pokola namreč ni bilo nič drugega kot milijardni posli (Širok 2010, 81–2).

Pokol, ki je imel izvor v mestecu San Luca, je eksplodiral v središču Evrope, tisoč kilometrov stran od Kalabrije. Prav ta prestavitev obračuna iz Kalabrije v Nemčijo je posledično okrepila preiskovalno dejavnost na italijanski strani in povečala zavedanje razsežnosti problema na nemški in tudi na evropski strani. Februarja leta 2008 je tako parlamentarna preiskovalna komisija o fenomenu mafijskega organiziranega kriminala predsednikom poslanske zbornice in senata oddala poročilo o 'Ndrangheti (Širok 2010, 77–81; Simonetta 2011, 85). Poročilo, imenovano *Ralazione annuale sulla 'Ndrangheta*, je organizacijo opisalo kot tekočo mafijo z organizacijsko strukturo podobno teroristični skupini Al Kaida. To pomeni, da ne gre za široko, vertikalno, hierarhično, strogo razdeljeno organizacijo, ampak gre za skupek manjših celic, ki se po potrebi združujejo, razpadajo, vse pa so namenjene skupnemu cilju, vendar ima kljub temu neko nadorganizacijo oziroma skupno vodstvo. V poročilu so jo opisali kot organizacijo, ki se infiltrira na vsa področja, tudi v lokacije izven svojega izvora.

'Ndrangheta danes velja za eno najbolj modernih mafijskih organizacij, z najmočnejšo trgovino s kokainom, ki je najbolj ukoreninjena v vsa področja italijanske regije na severu in jugu ter v drugih državah (Forgione 2008, 17–23; Štok 2010).

4.2 Organizacijska struktura

Glavna značilnost 'Ndranghete je, da vsa njena struktura temelji na krvni družini, ki je osnovna celica celotnega organizacijskega sistema. Glava družine je *capobastone*, okoli njega pa se vrtili osnovna celica 'Ndranghete, t.i. 'ndrina. 'Ndrina je grški pojem, ki pomeni »pokončni mož, ki se nikoli ne pokloni«. Prav ta osnovna celica 'ndrina je skrivnost, da je ta kriminalna organizacija trenutno najmočnejša in drugačna od ostalih. Vsaka 'ndrina ima v občini, kjer deluje, popolno avtonomnost in je neodvisna od ostalih. Če jih je na enem območju več, se združijo v strukturo, ki ji pravijo *locale*, za njeno ustanovitev pa je potrebnih vsaj 49 članov. 'Ndrangheta danes šteje od 6000 do 7000 članov (Romani 2006, 17; Ciconte 2008, 47–9; Širok 2010, 84). Včlanjenje v 'Ndrangheto poteka po družinskem ključu. V Kalabriji lahko postaneš član 'Ndranghete

že preprosto zato, ker si se rodil v določeni družini, ker so to bili tudi tvoji predniki in ker je večina tvojih sorodnikov. Sin mafijca je običajno tudi sam mafijec in to postane že v osnovnošolski dobi (Širok 2010, 85). Ena od glavnih značilnosti organizacije je prav njena vez z družino in sklepanje porok med člani 'ndrine. Poročno slavje pa je vedno tudi priložnost za nevpadljivo srečanje s pomembnimi ljudmi in za poslovne dogovore (Ciconte 2008, 50; Ulrich 2012).

Ženske v strukturi organizacije imajo in so imele vedno pomembno vlogo, nekatere so celo po smrti ali priprtju glave družine naprej vodile posle in svoje sinove usposabljele za prevzem njihovega dela. Zaradi tako pomembne vloge jih imenujejo »sorelle d'umiltà« oz. sestre spoštovanja (Forgione 2008, 16).

Ena od pomanjkljivosti njenega organizacijskega sistema pa so ravno posamezne 'ndrine, ki so zaradi obsedenosti pri obvladovanju naj si bo političnega, ekonomskega ali upravnega področja v nenehnem tekmovanju pri nadzoru določenega področja. Pred leti je ravno zaradi takšnega tekmovanja prišlo do različnih sporov in »spopadov« med posameznimi 'ndrinami. Vendar ji je kljub številnim sporom uspevalo kar nekaj časa ostati prikrita in nedotakljiva, vse do pokola v Duisburgu (Forgione 2008, 24).

'Ndrangheta sama sebe imenuje *Onorata societa* in zaradi pomembnega krvnega sorodstva v njih ni veliko izdajalcev oziroma skesancev, kot jim pravijo v Italiji. Po statistiki italijanskega pravosodja je iz kalabrijske 'Ndranghete spregovorilo le 42 pripadnikov. Za lažjo primerjavo si lahko ogledamo ostali dve pomembni mafijski organizaciji, kot sta Cosa Nostra in Camorra, v prvi jih je spregovorilo kar tisoč, v neapeljski Camorri pa kar dvakrat več. Takšna razlika v številu njenih skesancev je predvsem zaradi njene strukture, ki temelji na krvni družini, saj njeni pripadniki nočejo z izdajo onečastiti krvi svoje družine (Ulrich 2012).

4.3 Uspešnost 'Ndranghete

'Ndrangheta je vedno veljala za zaostalo mafijo, ki ni usposobljena za pranje denarja in nima toliko smisla za sodobno tehnologijo kot druge mafijske združbe. Vendar je bila to

le ena od strategij, ki jo je mafajska združba želela prikazati, da bi obdržala svojo diskretnost. Namreč 'Ndrangheta že desetletja uporablja najnaprednejšo tehnologijo in logistiko in to ji je omogočilo, da je bila že v osemdesetih letih uspešna pri enotnem vodenju posla z ugrabitvami, ki jih je ta kriminalna združba uporabljala bodisi za vlaganje v trgovanje z mamili bodisi v podjetniške dejavnosti (Nuzzi in Antonelli 2012, 23–4).

Kljub uspešnosti v različnih kriminalnih dejanjih, kot so ugrabitve, trgovina z orožjem, 'Ndrangheto bolj kot vse drugo danes poganja trgovina z mamili. Vsi drugi posli so samo obrobne pomena, so samo dopolnilo, nadomestek, pretveza za recikliranje poplave gotovine, ki predvsem zaradi kokaina polni blagajne vseh mafijskih organizacij. Vendar na tem področju vodijo in so najbolj uspešne 'ndrine (Nuzzi in Antonelli 2012, 133).

Da bi lažje razumeli, zakaj 'Ndrangheta danes velja za eno najuspešnejših in najmanj preganjanih mednarodnih zločinskih organizacij in zakaj je tako drugačna od ostalih, lahko to prikažemo s tremi dejavniki, ki so pomembni za razumevanje raznolikosti te kriminalne združbe od ostalih.

Dejavniki uspeha, ki danes kalabrijsko mafijsko organizacijo ločijo od ostalih, so predvsem:

- Družinska struktura oziroma krvna družinska vez, ki je osnova delovanja organizacije. Prav zaradi te družinske vezi je 'Ndrangheta večkrat imuna na preiskavo.
- Drugi pomemben dejavnik ja 'Ndranghetina strateška odločitev, da se premakne in uveljavlja v drugih regijah Italije in tujih državah. Namreč že v šestdesetih letih je organizacija ugotovila, da je smiselno ustanavljati in investirati ilegalen denar na sever Italije in v druge dele sveta.
- Kot tretji dejavnik uspeha pa je bil ravno vstop kalabrijske mafije v tihotapljenje tujih cigaret. Ta odločitev je pomenila prehod iz regionalne organizacije ter vzpostavitev stika z neapeljsko Camorro in siciljansko Coso Nostro ter drugimi mafijskimi organizacijami (Romani 2006, 18).

4.4 'Ndrangheta kot globalni ekonomsko-kriminalni imperij

Po podatkih Eurosipes je v letu 2007 'Ndranghetin finančni imperij znašal kar 44 milijard evrov, kar pomeni skoraj tri odstotke italijanskega bruto domačega proizvoda. Njeno bogastvo je po podatkih Eurosipes sorazmerno BDP-ju Slovenije, ki znaša 30 milijard evrov (Carlucci in Caruso, 2009, 15). 'Ndranghetin zalsužek prihaja od kokaina, od italijanske države ter iz skladov Evropske skupnosti (Širok 2010, 94). Z narkotrgovino in zasluženim denarjem 'Ndrangheta kupuje trgovine in javne ustanove ter ustanavlja podjetja. To ji omogoča, da se povezuje z lokalno politiko, ta pa ji odpre pot do nacionalne oziroma državne politike. Državna politika pa pomeni moč (Carlucci in Caruso 2009, 19).

Njeni ekonomski interesi so predvsem javna naročila, ponarejanje in pranje denarja, poslovanje v turistični industriji, nadzor v nepremičninskem sektorju, proizvodnja ponarejenih blagovnih znamk, prostitucija, trgovanje z orožjem, diamanti, ugrabitve, tihotapljenje droge in ljudi ter ilegalno odlaganje radioaktivnih odpadkov (Russo 2009, 9).

'Ndrangheta je danes ena najmočnejših kriminalnih organizacij, ki se ukvarja z uvozom in preprodajo kokaina doma in v Evropi. Kolumbijski karteli imajo kalabrijske mafijce za ene najbolj odgovornih in sposobnih ljudi, ki se ukvarjajo s kriminalnimi posli (Forgione 2008, 19). V letu 2007 je bilo iz Kolumbije v Evropo pretihotapljenih kar 250 ton kokaina, kar polovica od tega pa je bila vodena s strani 'Ndranghete (Casaburi 2010, 217).

Eden od zaslužkov 'Ndranghete je zagotovo tudi javni denar, kjer prihaja do korupcije lokalnih politikov in administrantov ter infiltracije v javno upravo. Infiltracija v javno upravo pa poteka preko javnih naročil, kjer se podjetja z juga selijo na sever, kjer kot legalni gospodarski subjekti kandidirajo na razpisu za javna dela. Z javnimi naročili pa si je 'Ndrangheta nagrabila ogromno vsoto denarja (Russo 2009, 11).

5 'NDRANGHETA IN JAVNA NAROČILA

5.1 Sistem javnega naročanja v Italiji

Ker je Italija tudi članica EU, jo zato pravno zavezujejo tudi nekatere evropske direktive javnega naročanja. Te direktive so splošni in abstraktni akti organov EU, katerih naslovniki so države članice in se običajno ne uporabljajo neposredno. Države članice tako morajo v določenem času po sprejetju direktiv ustrezno prilagoditi svoje notranje zakonodaje, direktive pa se tako uporabljajo šele po prevzemu v notranje zakonodaje držav članic in določajo skupni imenovalec, ki se mu morajo države članice prilagoditi (Krašek 2001, 13). EU je na področju javnega naročanja združila šest direktiv v dve: Direktiva 2004/18/EC – klasična direktiva, ki je združila direktive o javnih storitvah (92/50/EGS), gradnjah (93/37/EGS), blagu (93/36/EGS), in Direktiva na Utility – področju (2004/17/EC), Direktiva glede revizije postopkov JN pa je ostala nespremenjena. Glavni namen sprejema novih direktiv sta bila predvsem prilagoditev in poenostavitev zakonodaje novim elektronskim možnostim oddaje JN in stabilnosti urejanja tega področja (Kovač 2009, 22).

Načini prilagoditve sistemov javnega naročanja v posameznih državah so sicer zelo različni in direktive je do danes v celoti implementirala le polovica držav članic EU. Ena od držav, ki še nima v celoti implementiranih direktiv, je tudi Italija, ki direktive ni implementirala na področju varstva ponudnikov ter na področju storitev (Juren 2005, 47–8).

V italijanskem sistemu zakonodajo na področju javnega naročanja sestavljajo štirje zakonodajni dekreti, ki jih je izdala vlada na podlagi pooblastila parlamenta. Vsak dekret prenaša posamezno direktivo v italijanski pravni red. Dekreti, ki urejajo to področja, so:

- Zakonodajni dekret z dne 19. decembra 1991, N° 406, ki prenaša direktivo o dodeljevanju gradbenih del, poleg tega pa področje ureja tudi Zakon z dne 11. februarja 1994, N°109, imenovani Merloni Act (Legge Merloni);
- Zakonodajni dekret z dne 24. julija 1992, N° 358, ki ureja javno naročanje blaga;

- Zakonodajni dekret z dne 17. marca 1995, N° 157, ki ureja javno naročanje storitev;
- Zakonodajni dekret z dne 17. marca 1995 N° 158, ki ureja t.i. infrastrukturne sektorje; (vodni, telekomunikacije, transport, energija).

Revizijski postopek je urejen v dveh zakonih, in sicer v Zakonu N° 1034 z dne 6. decembra 1971 in Zakonu N° 142 z dne 19. februarja 1992 ter v civilnem zakoniku (Krašek 2001, 32).

Italijansko pravo postopkov javnega naročanja ne uvršča niti v panogo civilnega prava, kamor uvršča zasebna naročila, niti v panogo upravnega prava, kamor uvršča koncesije, temveč v t.i. panogo finančnega prava. Italijansko pravo se torej nagiba k zasebnopravnemu obravnavanju javnih naročil. Čeprav velja dodati, da je glede izvajanja pogodb država *iure gestionis* pogodbeno partnerica, glede sporov pa odločajo civilna sodišča (Mužina 2002, 34).

5.2 Politika kot vez med 'Ndrangheto in javnimi naročili

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je z odločitvijo za vstop nekaterih članov v prostozidarstvo prinesla tudi spremembo v organizaciji 'Ndranghete. Nastala je nekakšna višja, elitna raven upravljanja, ki so jo poimenovali *santa*, njeni člani pa so bili *santisti*. 'Ndrangheta je z zvezami in delovanjem svoje »elitne enote« postala del civilne družbe, močan gospodarski, podjetniški, politični, volilni lobi. S članstvom svojih članov v framasonskih ložah je postala neizogibni sogovornik v vsakršnem poslu, investiciji, programu javnih del v Kalabriji ter politični referent na vseh nacionalnih, deželnih ali občinskih volitvah. Ne navidezna vzporedna oblast, temveč sestavni del uradne oblasti (Širok 2010, 88–9).

'Ndrangheti danes ni več potrebno podkupovati, saj so njeni člani in družinski člani že župani, občinski svetniki, komercialisti, odvetniki, lastniki velikih podjetij, ki dobivajo javna naročila. Brez t.i. belih ovratnikov danes 'Ndrangheta ne bi mogla delovati in odkrivati legalnega kapitala, ki se ponuja na trgu. 'Ndrangheta danes ne voli več za »prijateljske« politične kandidate, ampak začne na volitvah kandidirati svoje člane. Ni

več zgolj izvajalec vpliva in pritiska na politiko, ampak sama postane politika (Carlucci in Caruso 2009, 142; Širok 2010, 94–114).

'Ndrangheta je s politiko obogatela, predvsem z javnimi naročili in evropskimi sredstvi (Širok 2010, 109). Različna podjetja v lasti 'Ndranghete imajo zaradi vezi s politiko prednost pred drugimi konkurenti (Carlucci in Carusi 2008, 48). Politika je postala zgolj vez med 'Ndrangheto in javnimi posli, sredstvo za polastitev javnega denarja (Širok 2010, 95). To se je pokazalo po umoru podpredsednika kalabrijske regijske vlade, Francesca Fortugna, leta 2005, ko je 'Ndrangheta dala jasno vedeti, da mora imeti pomembno vlogo v političnem svetu (Romani 2006, 20). Fortugna je bil primarij v bolnišnici v Locriju. Po njegovi smrti je njegovo mesto v deželnem svetu zasedel Domenico Creo, ki so ga tožilci sumili povezanosti z 'Ndrangheto, leta 2008 pa je bil aretiran v okviru preiskave o nepravilnostih v zdravstvu (Širok 2010, 195).

5.3 'Ndrangheta kot zakoniti gospodarski subjekt in javna naročila

Ena od tradicionalnih oblik 'Ndranghetine obogatitve in kopičenja dobička je predvsem nadzor na državnimi javnimi deli in povezano s tem sodelovanje pri javnih naročilih. Nobeno javno naročilo v Kalabriji ne gre mimo 'Ndranghete, ki ima v Rimu svoje politike in je v Kalabriji politika sama (Forgione 2008, 113; Širok 2010, 95). Ko je 'Ndrangheta svojim kriminalnim celicam dovolila, da so se spremenile v podjetja, je bila to ena ključnih strategij preobrazbe v zakoniti gospodarski subjekt. Saj le ti zakoniti gospodarski subjekti lahko opravljajo legalna dela za podjetja, ki s protimafijskim certifikatom kandidirajo na javnem razpisu za dodelitev sredstev.

Primer, kako 'Ndranghetina podjetja sejejo italijanski državni denar, lahko prikažemo na primeru gradbenega sektorja. V Kalabriji so na primer vsa gradbena podjetja v lasti te kriminalne organizacije. Vse betonarne so v celoti mafijske ali pa povezane z mafijo. Njihova so tako tudi transportna podjetja, ki imajo v lasti tovornjake, kar pomeni, da imajo v rokah tudi vse podizvajalce in dobavitelje. Res je, da veliko javno naročilo na javnem razpisu dobi veliko nacionalno gradbeno podjetje, v resnici pa to delo izvedejo manjša lokalna podjetja, ki so v lasti kalabrijskih 'ndrin (Širok 2010, 103).

5.4 Primera infiltracije 'Ndranghete v "zakonite posle"

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so se v Kalabriji začejala velika javna dela, gradnja odseka avtoceste od Salerno do Reggio Calabrie ter tovornega pristanišča v Gioii Tauro.

5.4.1 Avtocesta Salerno – Reggio Calabria

Prav gradnja avtoceste A3 Salerno – Reggio Calabria, ki jo gradijo že celih trideset let, pokaže, kako infiltracija mafijske organizacije v javna naročila vpliva na razvoj pokrajine ter kako je možno z nadzorom na določenem teritoriju vplivati na administrativno politiko, v smislu sprejemanja ponudb in pogodb v korist podjetij, ki so v lasti mafijskih družin. Avtocesta, ki je bila zgrajena v slabih desetih letih, je zlata jama brez dna, v kateri so 'ndrine še danes absoluten vladar. V ta projekt je bilo namenjenih veliko finančnih sredstev, tako s strani države kot s strani EU, ki je velik del sredstev namenila za razvoj Kalabrije, vendar kljub temu avtocesta, dolga 442 kilometrov, ni izpolnila svojih pričakovanj (Forgione 2008, 87–107; Širok 2010, 91). Odločitev, da je treba Kalabrijo, ki je odtlej zaradi oddaljenosti in težavnih povezav ob Sardiniji in Siciliji veljala za nekakšen tretji italijanski otok, povezati s preostalim delom države, je padla leta 1964. Avtocesta je bila postavljena v rekordnem času, leta 1972 je bil odprt še zadnji odsek do Reggio Calabrie. A se je kmalu pokazalo, da je to bolj hitra cesta kot pa avtocesta, pa še to slaba. Imela je le dva pasova v vsako smer, bila je brez odstavnega pasu, zamaški in nesreče so na njej kmalu postali vsakdanjost. Po številnih opozorilih EU, da je treba cesto posodobiti, je država obnovitvena dela zagnala šele leta 1997 in ta dela se še danes niso končala. Državni projekt in največje javno delo v Italiji je zaradi infiltracije 'Ndranghete danes skoraj neizvedljiv. Nemogoče je izračunati, koliko milijard najprej lir in zdaj evrov je avtocesta že požrla. Po zadnjih predvidenjih je bilo leta 2009 za dokončanje del potrebnih 5,5 milijarde evrov. Cesta je zaradi slabega in neprimerne gradbenega materiala, ki je bila uporabljena pri prenovi, življenjsko nevarna. Razlog za takšno stanje so v resnici 'ndrine, ki so v šestdesetih letih, ko se je začel projekt, velika gradbena podjetja s severa države, ki so zmagala na javnem razpisu, še preden so začela dela, so se prek posrednikov povezala s capobastoneji na

območju, kjer so potekala dela, in se dogovorila za višino podkupnin in uslug, v zameno za katere bodo imeli na gradbišču mir. Cena za ta mir je bila visoka, od zaposlitve članov 'Ndranghete za varnostnike na gradbišču do najema mafijskih podjetij za podizvajalce in ekskluzivne pravice mafijskih podjetij za nabavo in transport vsakršnega materiala. Nastal je model, ki ga ni nikoli več zamenjal noben drug. Problem 'Ndranghetine infiltracije ni samo omejen na avtocesto A3, poznamo še številne druge primere, kot je pristanišče v Gioia Tauro, ki so zaradi njene infiltracije v zadnjih desetletjih povsem popačile gospodarsko sliko Kalabrije (Forgione 2008, 105; Širok 2010, 92–93).

5.4.2 Pristanišče Gioia Tauro

Gioia Tauro je mestece ob Tirenskem morju z enim največjih kontejnerskih pristanišč v Sredozemlju, ima strateško ugodno lego na poti med Sueškim prekopom in Gibraltarsko ožino. Je vozlišče za 60 pristanišč, prek katerih poteka trgovina med Evropo in Daljnim vzhodom (Mladina 2012). Po podatkih DNA so v letu 2006 ocenili, da se kar 80 odstotkov kokaina iz Kolumbije, namenjenega v Evropo, tihotapi preko pristanišča Gioia Tauro. Pristanišče je tudi ena glavnih vstopnih točk za tihotapljenje orožja. Z uvozi se ukvarja 'Ndrangheta, ki že vrsto let nadzoruje in upravlja s pristaniščem, to pa je dosegla z infiltracijo v lokalno politiko (Simonetta 2011, 43).

Leta 1990 je klan Piromalli - Molè pridobil dovoljenje za upravljanje novega kontejnerskega pristanišča. Klan velja za eno najmočnejših 'ndrin znotraj 'Ndranghete, ki nadzoruje in gospodari v mestu Gioia Tauro. Njihov položaj v 'Ndrangheti je na vrhu organizacije, kar pomeni, da so njihova mnenja odločilna pri sprejemanju različnih odločitev.

Ko je država v osemdesetih letih namenila kar veliko vsoto javnega denarja za širjenje pristanišča, ni manjkalo niti sodelovanje klana Piromelli - Morà. Njihov namen je bil predvsem sodelovanje in nadzor nad projektom. Ko so se začela dela za gradnjo pristanišča, je klan od vsakega podjetja zahteval kar tri odstotke podkupnine, od tega tudi sodelovanje in najem 'Ndranghetinih podjetij pri gradnji pristanišča. Konec

devetdestih let je tako pristanišče Gioia Tauro postalo eno največjih in najpomembnejših pristanišč v Evropi. Vendar klanu ni bilo dovolj, kot upravljalci kontejnerskega pristanišča so leta 1994 za vsa podjetja uvedli podkupnino v znesku enega in pol dolarja na vsak kontejner. Klan je poleg tega izsiljeval predvsem podjetja, ki so prejemale finančna sredstva od države in EU, ter zahtevala absolutni nadzor pri upravljanju s podizvajalci.

Kontejnersko pristanišče Gioia Tauro je bilo od nekdanje za 'Ndrangheto zlata jama brez dna in ena od strateških centrov za svoje ilegalne posle. Velik del ekonomske dejavnosti okoli pristanišča je bil nadzorovan in voden s strani klanov 'Ndranghete. Z infiltracijo v lokalno upravo in nadzor nad lokalnimi politikami je veliko 'Ndranghetinih podjetij služilo na račun državnega in evropskega denarja, vse do leta 2008, ko je DIA aretirala enega od šefov klana, 18 podjetnikov ter župana in podžupana mesta. Slednja sta bila obtožena pomoči pri infiltraciji mafije v lokalno politiko in sodelovanja z njo (Forgione 2008, 94–6; Wikipedia 2012).

6 SKLEP

Italija se z organiziranim kriminalom oziroma mafijo bojuje že vrsto let, vendar kljub razvitemu pregonu in nenehnemu naporu italijanske vlade ostaja v tretjem tisočletju še vedno fenomen, ki uničuje zdrave dele družbe. V svoji diplomski nalogi sem želela predvsem izpostaviti problem, s katerim se italijanska družba ukvarja že vrsto let, in sicer z infiltracijo nezakonitega kriminalnega denarja v zakoniti svet. To področje predvsem izkorišča mafijska organizacija 'Ndrangheta, ki danes velja za eno najnevarnejših kriminalnih organizacij, ki kot rak v metafazi razjeda ne samo italijansko družbo, ampak tudi evropsko. Kljub številnim naporom italijanske vlade ostaja ta problem še vedno vkoreninjen v italijanski družbi in za mnoge preiskovalce skoraj nerešljiv. Da je temu tako, je kriva ravno močna vez med 'Ndrangehto in politiko, kjer so njeni člani že sami politiki, ki upravljajo z zakoni in s korupcijo pomagajo brisati meje med zakonitim in nezakonitim svetom.

'Ndrangheta ima zaradi svoje vezi s politiko izjemno moč in vpliv na gospodarsko sliko Italije, saj z vlaganjem nezakonitega denarja v zakonito večkrat popači gospodarsko sliko države. Saj kot pravi Dobovšek (2012a, 133), organiziran kriminal vpliva z vlaganjem v legalna podjetja ali z ustvarjanjem svojih podjetij na celotno gospodarstvo države. Ustvarja se ilegalni trg kot paralelni sistem trgu, ki ga nadzoruje država s svojo politiko. Zato v Italiji meje med zakonitim in nezakonitim ni več moč prepoznati.

Te nevidne meje med zakonitim in nezakonitim svetom so se sprva začele pojavljati prav pri dveh izpostavljenih primerih v moji diplomski nalogi, in sicer pri gradnji avtoceste Reggio Calabria in pristanišča Gioia Tauro. V teh dveh primerih je razvidno, kako je bila 'Ndrangheta prva, ki je videla zaslužek v črpanju državnega in evropskega denarja. Prav infiltracija 'Ndranghete v gradnjo avtocete in pristanišča je italijanskim oblastem odprla oči in jih prisilila, da so se soočile s tem problemom in sprejele številne zakone.

Kot vidimo, je eden glavnih virov zaslužka javni denar, ki ga 'Ndrangheta pridobi preko javnih naročil, zato je njeno sodelovanje s politiko pomembno in smiselno. Ker je korupcija v javnem sektorju nevidna in večkrat neopazna ter jo je težko odkriti, jo je zaradi te njene lastnosti težko nadzorovati in preganjati. Italijanske oblasti so s temi

dejanji že več let seznanjene, to se vidi predvsem v njihovem naporu pri razvijanju novih metod in strategij pri pregonu le- tega.

Italija je v boju proti mafiji sprejela številne zakone. Prvi protimafijski zakon je bil sprejet leta 1982, ki je opredelil zločin združevanja mafijskega tipa, ki ni zgolj omejen na sicilijansko Coso Nostro - takrat edino uradno pristno preiskovano mafijsko organizacijo - ampak tudi na druge mafiji podobne skupine. Eden najbolj uspešnih sprejetih zakonov pa je bil zakon o zaplembi mafijskega premoženja, t.i. zakon Rognoni - La Torre, ki je mafijske združbe udaril tja, kjer najbolj boli, in sicer pri premoženju. Italija ima poleg zakonov tudi dobro razvite organe pregona. Leta 1991 je oblikovala posebno protimafijsko preiskovalno direkcijo, ki vodi vse preiskave o mafiji. Visoki uradniki, ki vodijo to direkcijo, so strokovnjaki z izkušnjami na področju organiziranega kriminala. Državni organi pregona, kot so DIA, DNA, ROS med seboj sodelujejo, zato lahko rečemo, da ima dobro razvite koordinacijske mehanizme v boju proti organiziranemu kriminalu. Kot članico EU jo zavezuje še sodelovanje z ostalimi državami članicami, ki skupaj preko Europol in Eurojusta sodelujejo pri pregonu organiziranega kriminala, to pa pomeni uspešnejšo preiskavo. Nenazadnje je evropski parlament ustanovil protimafijski odbor oziroma posebni parlamentarni odbor za organizirani kriminal, korupcijo in pranje denarja, ki ima nalogo raziskati razširjenost organiziranega kriminala, vključno z mafijskimi združbami v finančnih sistemih, v gospodarstvu in javni upravi. Iz tega je razvidno, da se tudi EU zaveda problematike infiltracije organiziranega kriminala v zakoniti svet, tako preko javnih naročil kot drugih oblik.

V italijanski vladi so prepričani, da noben zapor ne zaleže toliko kot zaplemba premoženja, zato so se zadnja leta zelo dejavno lotili kaznovanja mafijcev predvsem pri imetju. Največji uspeh je v boju proti organiziranemu kriminalu naredila bivša vlada Silvia Berlusconi. Med letoma 2008 in 2010 je aretirala kar 5300 pripadnikov italijanske mafije ter zasegla imetje v vrednosti 11 milijard evrov.

Torej, kot smo videli, v Italiji pomanjkanje represije na področju organiziranega kriminala ni več problem. Največji problem je po mnenju Širokove (2010, 106) ogromni kapital, s katerim organizirani kriminal razpolaga in proti kateremu so zahodne

demokracije s svojimi zakonodajami brez moči. Potrebno je pretrgati tok nezakonitega denarja, ki ga kriminalne organizacije služijo z mamili in javnimi naročili, saj je le s tem mogoče premagati infiltracijo nezakonitega denarja v zakoniti svet.

Po mojem mnenju je potrebno spremeniti tudi mišljenje ljudi, ki sprejemajo ta dejanja kot nekaj samoumevnega in nerešljivega in se morajo zoperstaviti temu. Ta tok mišljenja pa je odvisen predvsem od mlade generacije, ki je prihodnost italijanske države.

Prepričana pa sem, da je v Italiji razvita protimafijska politika samo fasada, kjer se italijanski politiki skrivajo za njo, da bi opravičili nekatera nekorektna dejanja. Namreč v Italiji v zadnjih letih prihaja do številnih afer, v katerih so politiki osumljeni povezave z 'Ndrangheto in drugimi italijanskimi mafijskimi združbami. Ti politiki so kljub osumljenosti sodelovanja z mafijo večkrat nedotakljivi. Treba je poudariti, da so organi pregona kljub tej dvojnosti v zadnjih letih naredili veliko v boju proti organiziranemu kriminalu, predvsem na področju mafijske infiltracije v politiko in nezakonitemu črpanju javnih sredstev.

7 LITERATURA

Bohinc, Rado, Borut Bratina in Marija Hilda Pivka. 1999. *Pravo godpodarskih družb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Barraco, Sonia. 2007. *Cosa Nostra e la sua organizzazione: rituali, valori, strumenti e fini*. Dostopno prek: http://www.processionemisteritp.it/per_non_dimenticare/subcultura%20mafiosa%20e%20cultura%20siciliana.pdf (20. avgust 2012).

Carlucci, Davide in Giuseppe Caruso. 2009. *A Milano comanda la 'Ndrangheta*. Milano: Ponte alle grazie.

Comuni italiani. 2012. *Regione Calabria*. Dostopno prek: <http://www.comuni-italiani.it/18/> (15. avgust 2012).

Hočevar, Tone 2012. Zablembo premoženja: kako to počnejo v tujini?. *Delo*, 17. julij. Dostopno prek: <http://m.delo.si/clanek/163195> (20. julij 2012).

Ministero dell' Interno. 2012. *Direzione Investigativa Antimafia*. Dostopno prek: http://www.interno.gov.it/dip_ps/dia/index.htm (5. avgust 2012).

Ministero della Giustizia. 2012. *Direzione Nazionale antimafia*. Dostopno prek: http://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_2_10_1.wp (5. avgust 2012)

Dobovšek, Bojan. 1997. *Organiziran kriminal*. Ljubljana: Unigraf.

--- 2002. *Korupcija v javni upravi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.

--- 2012a. *Transnacionalna kriminaliteta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

--- 2012b. *Korupcija v tranziciji*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Dvoršek, Anton. 2008. *Kriminalistična strategija*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Enciclopedia treccani. 2012. *Calabria*. Dostopno prek: <http://www.treccani.it/enciclopedia/calabria/> (15. avgust 2012).

Evropa.gov.si. 2011. *Ali se na ravni Evropske unije izvajajo skupni ukrepi na področju boja proti organiziranemu kriminalu?* Dostopno prek: [http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/pogosta-vprasanja/news/850a7b8c1e/?tx_evropafaq_pi1\[q\]=404](http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/pogosta-vprasanja/news/850a7b8c1e/?tx_evropafaq_pi1[q]=404) (17. avgust 2012).

EUR-Lex – dostop do zakonodaje Evropske unije. 2012. *Predlog Direktive evropskega parlamenta in sveta o zamrznitvi in zplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem v Evropski uniji*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0085:FIN:SL:PDF> (12. julij 2012).

Forgione, Francesco. 2008. *Commissione parlamentare di inchiesta sul fenomeno della criminalità organizzata mafiosa o similare: Relazione annuale sulla 'Ndrangheta*. Dostopno prek: http://www.camera.it/_dati/leg15/lavori/documentiparlamentari/indiceetesti/023/005/intero.pdf (12. julij 2012).

Grobojšek, Joža. 2005. *Strategija boja proti organiziranemu kriminalu v Evropski uniji*. Diplomsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Grobojsek-Joza.PDF> (30. julij 2011).

Ivanjko, Šime in Marijan Kocbek. 1996. *Pravo družb: statusno gospodarsko pravo*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Juren, Jurij. 2005. *Izvajanje javnega naročanja v javnih energetskih podjetjih*. Ljubljana. Magistrsko delo. Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/delamag/mag_Juren-Jurij.PDF (30. junij 2012).

Komisija za preprečevanje korupcije. 2012. *Posebni odbor Evropskega parlamenta o problemu organiziranega kriminala v EU*. Dostopno prek: <http://www.kpk-rs.si/sl/komisija/medijsko-sredisce/arhiv-novic/03/2012/posebni-odbor-evropskega-parlamenta-o-problemu-organiziranega-kriminala-v-eu> (8. avgust 2012).

Kovač, Matjaž. 2009. *Javna naročila in javno-zasebno partnerstvo*. Ljubljana: Planet GV.

Krašek, Andrej. 2001. *Javna naročila v Evropski uniji*. Ljubljana: GZS.

Fionline. 2012. *Le mafie in Italia*. Dostopno prek: http://www.fionline.it/mafie/mafie_in_italia.htm (2. avgust 2012).

Lopušina, Marko. 2000. *Mafije sveta*. Beograd: Alfa.

MMC RTVSLO. 2007. *Podjetje številka ena v Italiji? Mafija!* 23. oktober. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/podjetje-stevilka-1-v-italiji-mafija/78169> (18. avgust 2012).

Mužina, Aleksij. 2002. *Pravno varstvo v postopkih oddaje javnih naročil*. Ljubljana: ODIN.

Nuzzi, Gianluigi in Claudio Antonelli. 2012. *Metastaza: kri, denar, izpoved mafijskega skesanca*. Ljubljana: Modrijan.

Savian, Roberto. 2008. *Gomora: Potovanje v krvavi imperij neapeljske Camorre*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Savona. U., Ernesto. 1998. *Criminalità organizzata*. Dostopno prek: http://www.jus.unitn.it/users/dinicola/criminologia/topics/materiale/dispensa_5_1.pdf (16. julij 2012).

Simonetta, Biagio. 2011. *Faide: L'impero della 'ndrangheta*. Milano: Cairo.

Širok, Mojca. 2010. *Oblast brez obraza: zgodbe o italijanski mafiji*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Škof, Luka. 2007. *Korupcija in organiziran kriminal v Italiji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta. Dostopno prek: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/skof2785.pdf (10. avgust 2012).

Štok, Katja. 2010. *V času recesije je kriminalni denar edina gotovina v obtoku*. 24. julij. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/v-casu-recesije-je-kriminalni-denar-edina-gotovina-v-obtoku/235430> (12. avgust 2012).

Trends in Organized Crime. 2004. *Finckenauer O. James: Problems of definition: What is organized crime*. Dostopno prek: <http://www.springerlink.com/nukweb.nuk.uni-lj.si/content/mkft2tyucqm0a82c/fulltext.pdf> (2. avgust 2012).

Ulrich, Andreas. 2012. Mamilarski kartel. *Mladina*, 27. januar. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/108679/mamilarski-kartel/> (16. julij 2012).

United Nations Office on Drugs and Crime. 2012. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*, sprejeto v Palermu, 12. decembra 2000. Dostopno prek: <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> (12. julij 2012).

Romani, Pierpaolo 2006. *Cosa Nostra & 'Ndrangheta: schede descrittive sintetiche*. Dostopno prek: http://www.regione.toscana.it/regione/multimedia/RT/documents/1206718847670_cosa_nostra_e_ndrangheta.pdf (28. julij 2012).

Russo, Giulia. 2009. *'Ndrangheta: tra arcaicità e globalizzazione*. Dostopno prek: <http://www.iss.altervista.org/ndrangheta.pdf> (22. julij 2012).

Wikipedia.org. 2012. *Piromalli 'ndrina*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Piromalli_%27ndrina (20. avgust 2012).